

ОБРЯДОДІЇ СТУДЕНТІВ ПІД ЧАС СКЛАДАННЯ ІСПИТІВ ТА ЗАЛІКІВ НА ПОЧАТКУ ХХІ ст.

У статті розглянуто семантику обрядовості київських студентів під час складання сесії, роль ритуалів та віри в забобони, налаштування на позитивний результат. Стаття базується на польових етнографічних матеріалах, записаних авторами від студентів та випускників вищих навчальних закладів початку ХХІ ст.

Ключові слова: студенти, сесія, заліковка, ритуал.

Студенти на сьогоднішній день складають достатньо велику групу населення. Хоча цей прошарок молоді має певні відмінності в середині своєї групи, які залежать від місця перебування, навчального закладу, спеціальності чи будь яких інших вподобань, але період складання іспитів та заліків присутній в житті кожного студента. Тож, всі представники студентства мають спільні звичаї та традиції під час складання іспитів й заліків.

Під час екзаменаційної сесії, студенти починають активно вірити у всі сили, які, на їхню думку, допоможуть успішно скласти іспит чи залік. Студентську ритуалістику треба розглядати як феномен сміхової та ігрової культури, це не справжня магія, а гра у магію, гра з Долею, хоча й гра за усіма класичними правилами¹.

В ніч перед іспитом о півночі відбувається такий ритуал. Студент бере свою залікову книжку, трусить нею з вікна з заклинком: «Халява, прийди!», або «Шара, прийди!». Ця дія відбувається тричі, сила голосу також має значення. Тому в студентському містечку у період складання сесії відбувається масовий заклик удачі. Далі залікову книжку не повинен торкатись будь-який студент, тому її потрібно покласти під подушку і спати на ній до ранку.

Щодо ритуалу з заклинком успіху, вважається, що у того, хто відкриє заліковку, вся «везучість» та удача перейде до іншого студента, а горе-власника буде очікувати невдале складання іспиту. Найкраще після заклику перев'язати залікову книжку червоною ниткою і розкрити тільки на іспиті, а якщо не перев'язати то «халява» вилетить, втім, ловлять її сірниковою коробкою або порожньою пачкою з-під сигарет.

Коли відбувся заклик «халяви», тобто легкого і успішного складання іспиту чи заліку, в кімнаті повинна бути тиша, щоб не відлякати «везучість». Також у цю ніч під подушкою лежать зошити, роздруківки, книги, нотатки, інформація з яких має знадобитись на іспиті. Вважається, що завдяки цьому обряду уся інформація, яку вивчив студент за ніч, міцно закріпиться в голові, і легко згадається на іспиті.

Наведемо ще декілька варіантів заклику «Шари», які описав харківський дослідник студентської субкультури М. М. Красіков: «Рано вранці перед іспитом широко відчинити вікно гуртожитку і голосно прокричати три рази: «Шара, прийди!» Якщо прокинуться сусіди (краще – з будинку навпроти), то гарна оцінка забезпечена». «Студент стає перед заліковою книжкою, робить розумне обличчя, простягає догори руки і кличе шару: «Шара, прийди!»².

До речі, маніпуляції із заліковою проводяться й після благань до «Шари» – голосно вигукнувши заповітні слова, потрібно показати їй місце в заліковці: тицьнути пальцем, щоб не схибила, а потім заліковку засунути в морозильник, щоб «Шара примерзла». Студенти-юристи Київського національного університету імені Тараса Шевченка рекомендують намастити місце

майбутньої оцінки спиртом або горілкою, тоді успіх ймовірніше липнув до того місця, або ж посипати заліковку хлібними крихтами, аби погодувати «Шару», якщо вона раптом виявиться непитущою. Також деякі студенти, в разі успішного складання іспиту, на наступний ідуть у тому самому одязі – на щастя. Це може стосуватися і спідньої білизни³.

Коли виходять із приміщення, то поріг переступають правою ногою. Мотивація не відома. Для того, щоб не покинула удача, потрібно ще покласти монету, найкраще номіналом в п'ять копійок, в лівий черевик і ходити з нею до здачі останнього іспиту. Обов'язковим елементом під час проходження на іспит є побажання удачі: «Ні пуху, ні пера». А відповідь: «К чорту!», в інших варіантах «З Богом!»⁴.

Під час складання сесії не дозволяється відкривати заліковку іншими студентами, крім самого власника, оскільки це може накликати невдачу на власника.

Студенти-гуманітарії вельми поважають Нестора-літописця. Саме до нього йдуть за допомогою перед письмовими іспитами з гуманітарних предметів. Так, багато студентів Інституту журналістики Київського національного університету імені Тараса Шевченка відвідують святі моці, які спочивають у Ближніх печерах Києво-Печерської лаври. Вважається, що після відвідання Лаври навчання дається легше й веселіше⁵.

Одяг також треба вдало підібрати, від щасливих дрібничок до вже перевічених речей. Шпильку на удачу і від зурочення потрібно приколотити під одяг, щоб не було видно⁶.

Зачіска у студенток є теж важливим елементом складання заліку чи іспиту. Одні вважають, що розпущене волосся сприятиме вільному потоку думок, не обмежуватиме інформацію, отриману протягом семестру. Інші ж впевнені, що високо зав'язаний пучок волосся буде краще збирати енергію знань на маківці. Найкращим способом притягнення енергії знань є коса, яка вбирає в себе всі послання з космосу і це дає можливість згадати інформацію у будь-якій ситуації. Взагалі коса в дівчат символізувала їх розум та мудрість⁷. Чим більша і довша коса, тим більший багаж накопичених знань, тому зістригати косу не дозволялося, а в сучасному студентському житті в період сесії ніхто не ходив до перукарні, як дівчата, так і хлопці. Також існує забобон, пов'язаний з чистотою волосся перед відповідальним днем, наприклад, не рекомендується мити голову напередодні іспиту, бо вся отримана інформація та знання вимийються з водою і відповідно на студента очікуватиме невдача.

Також вірять, що під час сесії на допомогу студенту приходять деякі пам'ятники. У парку на Відрадному в місті Київ є пам'ятник «Шарі». За переказами, студенти повинні обов'язково прийти сюди з пляшкою пива й налити його в одне із заглиблень. Тепер можна розраховувати на вдале складання сесії. Деякі студенти просують у заглиблення пам'ятника голову й пошепки просять «Шару» про допомогу. Також приносять подарунки пам'ятнику Григорію Сковороді на Контрактовій площі. Зазвичай, ставлять біля постаменту пляшки з пивом або ж поливають хмільним напоєм майданчик навколо⁸.

У ніч напередодні іспиту на клаптиках паперу пишуть екзаменаційні питання і ховають під подушку разом із конспектом та підручником, а зранку навмання виймають питання. Те питання з великою ймовірністю студент отримає на іспиті. Кажуть, що на іспит слід брати з собою щасливу ручку⁹. Це обов'язково має бути нова ручка, котра ще не використовувалась. І головне, не можна передавати ручку, адже вона втратить здатність приносити успіх. Добре, коли можна доторкнутися до людини, котра отримала «відмінно», – таким чином впливатиме позитивна енергія відмінника. Дехто вважає, що на іспити обов'язково треба брати з собою талісман.

Існує багато студентських прикмет під час сесії, але вірити в них не варто. Їх цікаво застосовувати лише для розваги у веселому колі друзів. Та, можливо, частка правди в них є. Адже такі прикмети вигадують, аби люди надіялись на краще.

Чи потрібно виконувати ці обряди, кожен студент вирішує сам. Одні вважають, що сесію можна скласти завдяки знанням, інші ж вірять в усі вищезазначені обрядові дії і лише завдяки цьому відбувається успішна здача іспитів.

Тож, бачимо, що студенти проводять різноманітні маніпуляції з заліковою, вірять в талісмани, забобони для гарної здачі сесії. В кожному вузі існують свої традиції, інколи вони докорінно відрізняються, а іноді мають невеликі розбіжності.

¹ Красиков М. М. Обрядово-зрелищные формы смеховой культуры современного украинского студенчества. (К постановке проблемы) // Докса: зб. наук. пр. з філософії та філології. – Одеса, 2006. – Вип. 6: Семантичні й герменевтичні виміри сміху. – С. 69–72.

² Там само.

³ Запис Комарової К. О. від Антонюка Валентина Олександровича, 1993 р. н., м. Київ, 18 квітня 2013 р.

⁴ Запис Клітченко В. О. від Гумельніку Віталія Івановича, 1989 р. н., в м. Київ, 12 вересня 2016 р.

⁵ Дизик А. «Шаровые» памятники Украины. 24 февраля 2013г. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://mir-idei.com.ua/interesnye-idei/interesnye-mesta/sharovye_pamyatniki_ukrainy/

⁶ Запис Клітченко В. О. від Гумельніку Віталія Івановича, 1989 р. н., в м. Київ, 12 вересня 2016 р.

⁷ Запис Комарової К. О. від Кошкер Карини Данилівни, 1992 р. н., в м. Київ, 18 квітня 2013 р.

⁸ Дизик А. «Шаровые» памятники Украины. 24 февраля 2013 г. http://mir-idei.com.ua/interesnye-idei/interesnye-mesta/sharovye_pamyatniki_ukrainy/

⁹ Запис Комарова К. О. від Фіть Наталії Богданівни, 1994 р. н., в м. Київ, 20 квітня 2013 р.

В статье рассмотрена семантика обрядности студентом киевских вузов во время сдачи сессии, роль ритуалов и вера в предрассудки. Статья базируется на полевых этнографических материалах, записанных авторами от современных украинских студентов и выпускников высших учебных заведений начала XXI века.

Ключевые слова: студенты, сессия, зачетка, ритуал.

The article describes the semantics of ceremonies of Kyiv students during the session, role of rituals and belief in superstitions. The article is based on field ethnographic materials recorded by the authors from the modern Ukrainian students and graduates at the beginning of the XXI century.

Keywords: students, session, student's record-book, rituals.